

Jubilált a mini-vasút

Vasárnap ünnepelte 25 éves fennállását népi demokráciának a fiatalság számára adott kedves és hasznos ajándéka, a köteleességtudásra, a munkára nevelésben, a szórakozva tanulásban nagy szerepet játszó budapesti úttörővasút, az ország első ilyen jellegű intézménye. A jubiláris ünnepséget a mini-vasút hűvösvölgyi végállomása melletti téren rendezték.

Dr. Csanádi György közlekedés- és postaügyi miniszter ünnepi beszédében köszöntötte az immár 25 év óta egymás nyomában szolgálatba lépő úttörőnemzedéket, majd méltatta az úttörővasút jelentőségét.

Meghalt Beretz Péter

Szombaton, életének 79. évében elhunyt dr. Beretz Péter MÁV igazgató főorvos, ornitológus, címzetes egyetemi tanár, aki több mint negyven éven át kutatta a szegedi Fehér-tó madárvilágát, s tudományos munkásságával és irányításával mint természetvédelmi területnek nemzetközi rangot szerzett. Szegeden született, 1894. október 23-án, itt végezte iskoláit, a gimnáziumot. Mint orvosnövendék került a kolozsvári egyetemre. Tanulmányait az első világháború szakította meg. 1920-ban szerzett orvosi diplomát. 1923 óta állott MÁV-orvosi szolgálatban, több mint 43 évig. Elfoglaltsága mellett a Fehér-tó kutatásával foglalkozott. Kapcsolatba került a Madártani Intézettel, s később tagja lett a Természetvédelmi Tanácsnak is. Tudományos tevékenységéért első ízben a Herman Ottó-emlékéremmel tüntették ki.

Ornitológiai habilitációját 1948-ban szerezte, 1953-ban a biológiai tudományok kandidátusa címet nyerte el. Nagy értékű természettudományi gyűjteményét (975 tétel: madár, tojás, rovar, lepke s egyéb állat), melyet jórészt saját maga preparált is, 1952-ben szülővárosa múzeumának ajándékozta.

A szegedi tudományegyetem egyetemi tanári címével, s a József Attila-emlékplakettal tüntette ki; a Magyar-Szovjet Baráti Társaság orvosi csoportjának vezetője volt 1950 óta, melynek arany- és ezüstjelvényét kapta meg. Több mint 10 éven át volt elnöke a TIT biológiai szakosztályának, s ugyancsak elnöke a Magyar Biológiai Társaság szegedi osztályának is.

Kétszer részesült kormánykintúntetésben: a Magyar Erdemrend arany fokozata és a Szocialista Munkáért Erdemérem jelzi magas elismerését. Kiváló egészségügyi dolgozó és Erdemes orvos kintúntetéssel jutalmazták orvosi tevékenységét.

Tudományos munkáját nyugalmába vonulása után sem szakította meg. Tagja volt kezdettől fogva a Tiszakutató Bizottságnak, alapító tagja a madártani és természetvédelmi szakkörnek is.

Gyűjtése eredményeiből első ízben 1952-ben, a szegedi múzeumban „A Fehér-tó élővilága” címen rendeztek nagyszabású kiállítást, melynek több mint tíz éven keresztül számtalan hazai s külföldi látogatója volt.

Legfőbb érdeme, hogy még a „feudalista-kapitalista” időkben, a magyar természeti törvény (1935) megjelenése előtt folytatta harcát a szegedi Fehér-tó rezervátum jellegéért; egyben volt kutatója s természetvédelmi őre ennek a területnek egészen a felszabadulás idejéig. Szerelmese volt a Fehér-tónak, ennek szentelte ügyösolván egész életét. Természetvédelmi cikkei rendszeresen megjelentek a Délmagyarországban, s kedvelt olvasmányai voltak a szegedi közönségnek.

Távozása pótolhatatlan úrt hagyott tudományos iskolája tagjai, kutatótársai s barátai körében.

I. M.

Cs. Gy.

A rakpart regénye

A „szegedi szorulat”

Kubikosok a folyószabályozás nagy munkálataiban. Egykorú grafika.

Az utókor mindig megállapítja, hogy az elődök nem a maradandóságnak építkeztek. A piramisok is leomlanak, a természet emelte sziklaóriásokat is kikezdi az idő. Ha 1879-ben nem mossa el Szegedet az árvíz, talán ma nincs is gondunk a város előtti, közel nyolcvan éves rakpart és mellvély teljes rekonstrukciójára, újjaépítésére, mert a víztől való védekezés módját a szükség és célszerűség megokolásában másképpen alakítják ki. Igaz, hogy akkor a Tisza-szabályozásnak is másképpen kellett volna végbemennie, mint ahogy az addig történt. A ma már teljességgel feltárt és feldolgozott dokumentumok és az azokból levont tanulságok szerint a szegedi katasztrófa előtt „a területet és a körülményeket ismerő szakemberek és az érdekelték — elsősorban Szeged városa — már hosszú idő óta, szinte az 1850-es évek derekától, tiltakoztak a munkálatok során elkövetett, egymásra halmozott hibák és mulasztások ellen. Gyelmeztettek fenyegető, szinte előre látható, s előbb-utóbb szük-

ségszerűen fellépő következményekre: sürgették a kormány segítségét, követelték közbelépését...”

Mint obejktív okokat, kedvezőtlen földrajzi adottságokat is emleget az irodalom Szeged árvízektől veszélyeztetett helyzetében.

„A Tisza-völgy hatalmas, lapos teknője valójában a Tisza vonalán egymást követő, lépcsőzetesen elhelyezkedő kisebb süllyedékes medencék, egykori tőfenekek sorozata”, amelyeket hordalékokból összeállt homokpadok, zátonyok választottak el egymástól. Míg ezeken átbuktak a nagy vizek, az áradástól dagadó folyók gyorsasága megtorpant, lelassult. Hordalékát deltaszerű ágakra szakadva még inkább lerakta Szeged előtt a Maros, amelynek vizével akkor is itt egyesült a Tisza, és ballátszó tovább, de — Vedres István korai elnevezése szerint — egy sajátos „szegedi szorulat”-ban. Ennek veszélyességét csak növelte később, az Osztrák Államvasutak takarékosági érdeke; a volt szegedi vasúti híd dat keskeny, 352 méter hídnyílással építették meg 1857-ben.

Szemtanúi voltunk az 1970-es árvíznek annak után, hogy a Tisza-szabályozás, a védőtöltések kiépítésének, a kanyargók levágásának korszaka, a folyó új medrének kialakítása lezárult, napjainkban pedig kezdetét vette a vízhasznosítási program. Mégis: korunk technikái felkészültsége mellett száz napig tíz- és tízezrek megfeszített munkája kellett a gátak védelmére, amikor a Tisza árvízének összeöleltek a Maroséval. Meny nyiszor emlegettük akkor, laikus védekezők, hogy a

Maros befolyását jóval Szeged alá kellett volna terelni sokkalta előbb, száz évvel korábban, hogy a katasztrófális árhullámok „véletlenül” se találkozhassanak össze, ne duzzaszhassanak vissza fenyegetően.

A Tisza-szabályozás történetével foglalkozó irodalom feltárta, hogy a Maros torkolatának rendezésére, sőt a torkolat áthelyezésére „az első ismert tervet Váserhelyi készítette még 1831-ben”. Az ésszerű megoldás viszont azért nem került kivitelezésre később sem, mert a szakértők szerint az anyagi ráfordítás nem hozta volna meg a befektetéssel arányban álló árvízszint-csökkenést. A háttérben valóban anyagi megfontolás volt, az Osztrák Államvasutak önzése. „A torkolat áthelyezése, vagy akár egy egyszerű árapasztó csatorna esetén ugyanis a vasút temesvári vonalán nemcsak a Tisza, hanem az új Maros (vagy Maros-Tisza-csatorna) felett is kellett volna — mintegy 800 ezer forint költséggel — egy vasúti hídát építeni.” Az egyéb közrejátszó tényezők mellett a kockának ezzel az elvetésével megpecsételődt Szeged sorsa, noha nem itt tört be a víz. A helyzet súlyosabbá vált a vasúti hiddal és a töltésekkel. A „szegedi szorulat” megmaradt, sokáig nem változott. Szeged előtt ugyan ott volt a víz felé nézőn a vár fala, az újszegedi oldalon viszont a Maros által lerakott homokpadok gyűrűstek, magasodtak. A vizek úgy jöttek és találkoztak össze akkoriban, hogy alig voltak alul a Szegedet 1879-ben elvívó, 806 centiméteres árvízszintnél.

Lódi Ferenc

Dzsesszéjszakák

Sipos István felvétele

Gonda György a zongoránál, Balázs János bőgőzik

Szombaton és vasárnap éjszaka a dzsesszé volt az Auditorium Maximum. A Szegedi Ifjúsági Ház, tapasztalva s megértve e műfaj iránt mind jobban megnyilvánuló igényt, itt rendezte meg a második szegedi dzsessznapokat. A koncert műsora ugyan nem ígért márkás külföldi nagyságokat, olyanokat, akiket újabban a budapesti Erkel Színház annyiunk öröme vendégül lát — a várakozás mégis nagy volt. Szombaton a rádióból, televízióból ismert Gonda János és dr. Hulín István kvartettjei, a szegedi Dorogi- és Szaniszló-trió, valamint a budapesti Rákfogó zenekar mutatkozott be, vasárnap hallottuk a debreceni dr. Kiss Ernő, a budapesti dr. Szabados György és a Vági László vezette együtteseket, az NDK-ból hazatért szegedi Molnár Gyula-dixilendet.

A Rákfogó és a Vági-együttes, meg Gonda Jánosék, eltekintve egy-két motívumtól, még az edzett hallgató számára is csaknem megfellejtetlen, befogadhatatlan zenét játszottak. Ritmukban és témájukban anarchikus hatású elektronikus hangzón volt ez, sem mint igazi zene. Úgy tűnik, azt a külföldön divó irányzatot másolják, amely legfeljebb a hangszerek tudás öncélú magamutogatására épül. El kell ezt mondani, hisz mind Gondaék, mind Vágiék tudnak ennél hozzáférhetőbbet is, s el kell azért mondani, mert a dzsessz mesterei, régi és legújabb hívói, értők és laikusok egyaránt az emberhez szótól keresik.

Szerencsére szombat és vasárnap éjszaka túlnyomórészt „emberibb” produkciókkal találkoztunk. Hulínék és a debreceni Kissék nem akarták felborzolni idegeinket, számaikat élvezni lehetett. Molnár Gyula zenekara hangulatremetően, a dixilend ősi erényeivel csillogta. Alighanem már véltáért a jóval előzősebb helyzetben levő fővárosi

Benkő-dixilendnek. A program igazi szenzációját Szaniszló János zongorajátéka jelentette. Szaniszlót hallgatva, nem értjük, hogy a fiatal, kiváló képességű szegedi zongorista miért nem tesz meg mindent azért, hogy pódiumra jusson. Hisz, nemcsak a szegedi dzsesszéletnek lehetne figyelemreméltó képviselője!

I. M.

Hosszú KÉPERNYŐ forró címmel.

Nem egészen veszélytelen játékot űz velem a televízió. Mert mit is gondoljon magáról az ember, most, amikor a nehezen véget érőket végre egy rövidebb sorozat követte, mindössze háromrészes — és akkor három napig úgy érzni, nem tölti jól az idejét. Finoman szólva: a fő műsoridőben! A hova nem tesznek a szerkesztők csak úgy akármit!

Bizalomkeltő is volt a szép „hosszú forró cím”: *Egész Spanyolország felett felhőtlen az ég...*, aztán az is öröm volt, hogy az első rész után egész jól meg lehetett érteni a tartalomról szóló mondatok tartalmát — a rádióújságban. Ezenkívül bizakodhattunk, hogy a további részekben megvilágosodik, ami az elsőben homályos maradt, valamint konstatálhattuk, hogy ennyit értenek a pszichológiához az NDK-beli alkotók is.

Mindössze három este kellett hozzá, és kiderült — hál a felhasználó dokumentumok meggyőző erejének, a nehéz terepeken dolgozó forgatócsoport bizonyos hosszú és fárasztó munkájának —, hogy a spanyol polgárháború előkészítésében jelentős szerepe volt a hitleri Német-

országnak; hogy a katonai puccs végrehajtásában korántsem önzetlenül segítettek a fasiszták az akkor még nem annyira agg, de különben a mai tábornokokhoz sok mindenben hasonló Francósnak; hogy kik is voltak a német konszernek „piackutatói”, hogy szaporotak az ellenállók is, és nemcsak Spanyolországban. Minden passzolt, pontosan így tudtuk eddig is. Vagy talán azért csinálták ezt a sorozatot, hogy megismerkedjünk Wolfgang Martliebbel? Mert akkor is elhibázták valahol. Ez a szép szál, okos, ügyes fiatalember minden részben szerepelt ugyan, de rajta kívül még sokan mások, és sajnos nem sikerült többet megtudni róla, mint például Doris kisasszonyról, aki pedig nem főszereplő. Hartlieb, ki tudja honnan, felbukkan egyszer, egy nyersanyagkutató cég alkalmazottjaként és fogalma sincs arról, hogy fasiszta szervezet irányítja minden lépését. Jól megcsinál mindent, amit mondanak neki, aztán megszökteti a Gestapo elől nagybátyját, végül kiköt a spanyol nemzetfront emberei között. Mindezek közben izgalmas

dolgok is történhetek volna, de valahogy nem lehetett tudni, féltük-e Hartliebet, és mitől. Nem ismertük. Nem mutatták meg tetteinek előzményeit, vívódását vagy háttérzottságát, személyes, egyéni útját a fasiszta szervezettől a nemzeti frontig. Történetéből „csak” egy nekünk való, számunkra lényeges dolog, az érték hiányzott. Három napig, fő műsoridőben.

Hogy mégis kinek az ízlésével van baj, segített eldönteni a Szabó István novelláiból készült tévéjáték. Az író paraszthőseit nem állították eseménydús történetek középpontjába. Nem sok mindent csináltak, alig is beszéltek. Mégis olyan „főszereplők”, hogy a szemet lesem lehet venni róluk; mint magunkat, ismerjük őket, átéljük velük drámáikat, megállnak velünk egy pillanat szépségénél. A négy novella „lázádoit” legbelső érzelmeik, tragédiáik megmutatásával teremt hús-vér emberké a író, és szerencsésen ezekre a színészi „jelzésekre” közvetíthető lelki tölteteket koncentráltak a tévéjáték készítői is.

Sulyok Erzsébet

Közlekedési balesetek

Halálos baleset történt a 47-es úton, közel Hódmezővásárhelyhez. Péter Szabó Zoltán (Szeged, Boros József utca 3.) gépkocsiját nem a látási viszonyoknak megfelelően vezette és elütötte az előtte kivilágítatlan kerékpárral haladó Jó Imrét (Hódmezővásárhely, Lumumba utca 1.), aki olyan súlyosan megsérült, hogy kórházban szállítás közben meghalt. A gázolót a rendőrség őrizetbe vette.

Autóbusznak rohant személgépkocsijával Szeged és Mórahalom között. Király Imre (Rúza, Tanya 443.). Utasa, Szabó Galiba István (Rúza, Tanya 44.), a baleset

következtében életveszélyes sérülést szenvedett.

Szabálytalanul kanyarodott motorkerékpárjával Csengele és Kiskunmajsa között Erdély Tibor (Csengele, Tanya 292.) és összeütközött egy másik motorossal. Erdély Tibor életveszélyesen megsérült.

Négyen sérültek meg műszaki hiba következtében az Algyői út 43. számú ház előtt. Borsi József (Mind-szent, Bene utca 7.). Traubantjával árokba szaladt, majd fának ütközött. Életveszélyesen megsérült a koscsi utasai közül Fülöp Ferencné (Szeged, Alföldi utca 22.).